

Covid-19 Pandemisinin Türkiye'deki Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Psikolojik Etkisi: Güncel Bir Derleme

Havvanur TOKGÖZ*

*Marmara Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü,
havvatokgoz34@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-5877-1815>

Anahtar Sözcükler

Koronavirüs Pandemisi,
Üniversite Öğrencileri,
Pandemide Eğitim

Key Words

Coronavirus Pandemic,
University Students,
Education in The Pandemic

Atıf/Citation

Tokgöz, H. (2021). Covid-19 Pandemisinin Türkiye'deki Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Psikolojik Etkisi: Güncel Bir Derleme. *ISophos: Uluslararası Bilişim, Teknoloji ve Felsefe Dergisi*, Cilt 3, Sayı 7, ss: 1-8.

Özet

Koronavirüs hastalığı (COVID-19), 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilmesine yol açmış ve tüm dünyada toplum sağlığını tehdit eden bir hal almıştır. Bir halk sağlığı krizine sebep olan COVID-19 salgını sadece fiziksel olarak değil ekonomilere verdiği zararlar ve eğitim sistemlerini uzun bir süre normallikten uzaklaştırmasıyla bireylere çeşitli psikolojik sorunlar yaşatmaktadır. Pandemi döneminde eğitim kurumlarının her kademesi salgının bulaşıcılığını engellemek amacıyla normal eğitim yöntemlerini uzaktan eğitime geçirmiştir. Küresel salgın krizinin yükseköğretim kurumlarına dijital bir eğitim hayatını dayatması sonucu üniversitelerin araştırma ve geliştirme alanlarında çeşitli duraklamalar yaşanmıştır. Neredeyse iki yıldır uzaktan eğitim gören öğrenciler bugün Omicron varyantına rağmen aşamalı olarak normal eğitim hayatına geçmektedir. Ancak öğrencilerde çeşitli psikolojik ve fizyolojik sorunlar ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. COVID-19 pandemisinin Türkiye'deki üniversite öğrencileri üzerindeki psikolojik etkilerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma derleme yöntemi ile oluşturulmuştur. Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin pandemi döneminde depresyon ve kaygı gibi çeşitli psikolojik sorunlar yaşadığı sonucu çeşitli çalışmalarla desteklenmiştir.

The Psychological Effect of the COVID-19 Pandemic on University Students in Turkey: A Current Review

Abstract

The coronavirus disease (COVID-19) caused the World Health Organization to declare a pandemic on March 11, 2020. It has become a threat to public health all over the world. The COVID-19 epidemic, which caused a public health crisis, causes individuals to experience various psychological problems, not only physically, but also by the damage it causes to the economy and by removing the education systems from normalcy for a long time. During the pandemic period, all levels of educational institutions have switched their normal education methods to distance education in order to prevent the contagiousness of the epidemic. As a result of the global epidemic crisis imposing a digital education life on higher education institutions, various pauses have been experienced in the research and development areas of universities. Students who

have been studying distance education for almost two years are gradually transitioning to normal education life, despite the Omicron variant. However, various psychological and physiological problems have emerged in distance education students for almost two years. This study, which aims to reveal the psychological effects of the COVID-19 pandemic on university students in Turkey, was created by compilation method. Within the framework of current research, the conclusion that university students in Turkey experience various psychological problems such as depression and anxiety during the pandemic has been supported by various studies.

1. GİRİŞ

İlk olarak Çin'in Wuhan kentinde 31 Aralık 2019 tarihinde daha önce tanı konulmamış pnömoni vakaları ile belirtilerine rastlanan koronavirüs (SARA-CoV-2), Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve birçok bilim kurumunun dikkatini üzerine toplamıştır. İnsanlar üzerinde yeni tespit edilen koronavirüs hastalığı (COVID-19) daha araştırmaları devam edilirken küresel etkiler göstermesi sebebiyle DSÖ tarafından 11 Mart 2020 tarihinde pandemi olarak ilan edilmiştir. (Timeline: WHO's COVID-19 response, 2022) Dünya genelinde eşzamanlı olarak ortaya çıkan ve çok fazla sayıda insanın sağlığının tehdit eden bulaşıcı hastalık olarak tanımlanan pandemi, Yunancada "tüm" anlamına gelen *pan* ile "insanlar" anlamına gelen *demos* kelimelerinden ortaya çıkmıştır (İnceoğlu & Çoban, 2020, s. 17).

Koronavirüs pandemisi döneminde dünya genelinde geniş çaplı önlemler uygulanmamıştır. Bunlar arasında en etkili yöntemlerden biri olan karantina, bulaşıcı hastalığa maruz kalan insan ve hayvanları belli bir süre içerisinde dış dünya ile temasını kesip bu hastalığın yaygınlaşmasını engellemeye yönelik önlemler arasında yer almaktadır. Her ne kadar dünya genelinde karantina önlemleri alınsa da hastalığın yaygınlaşmasını engellemek iki yıl içerisinde mümkün olmamıştır. Küresel olarak, 4 Şubat 2022 itibarıyla DSÖ'ye bildirilen 5.705.754 ölüm dahil olmak üzere toplam 386.548.962 onaylanmış COVID-19 vakası, salgının ölümcül ve bulaşıcı boyutunu ortaya koymaktadır (WHO COVID-19; Dashboard, 2022)

Bir kriz dönemi olarak da bahsedilen pandemi dönemleri, toplum sağlığı üzerinde tehlike oluşturmakla birlikte bireylerde güvensizlik hissi, şaşkınlık, yalnızlık hissi ve etiketlenmeye sebep olduğu ifade edilmektedir. Hastalığa yakalanan kişilerde psikiyatrik durumların etkili olabileceği ve madde kullanımına yönelik sağlıksız davranışlar, gerekli sağlık önlemlerine uymama gibi bir dizi sorunların oluşması mümkün olarak değerlendirilmektedir. COVID-19 pandemisini yaşayan toplumların psikolojik anlamda olumsuz olarak etkileneceği kesin bir durum olarak açıklanmaktadır (Pfefferbaum & North, 2020, s. 551)

Bazı araştırmalar teknolojinin bu dönemde kişilerin içinde buldukları bunaltıcı durumdan kurtulmalarında etkili bir araç olabileceğine işaret etmektedir. Pandeminin olumsuz etkilerini en aza indirmek için teknolojik cihazlar aracılığıyla uygulanan çevrim içi terapi yönteminin bu anlamda önemli bir role sahip olduğu ifade edilmektedir. Aynı zamanda sosyal mesafe ve güvenlik önlemlerinin kişiler arası ilişkiyi etkileyerek empati algılarında olumsuz bir etki yarattığı söylenmektedir. Bu durum karşısında yeni teknolojilerin aracılık ettiği insan etkileşimi ve empati üzerine çalışmalar yapılması önerilmektedir (Saladino, Algeri, & Auriemma, 2020).

2. COVID-19 Pandemisi ve Değişen Eğitim Süreci

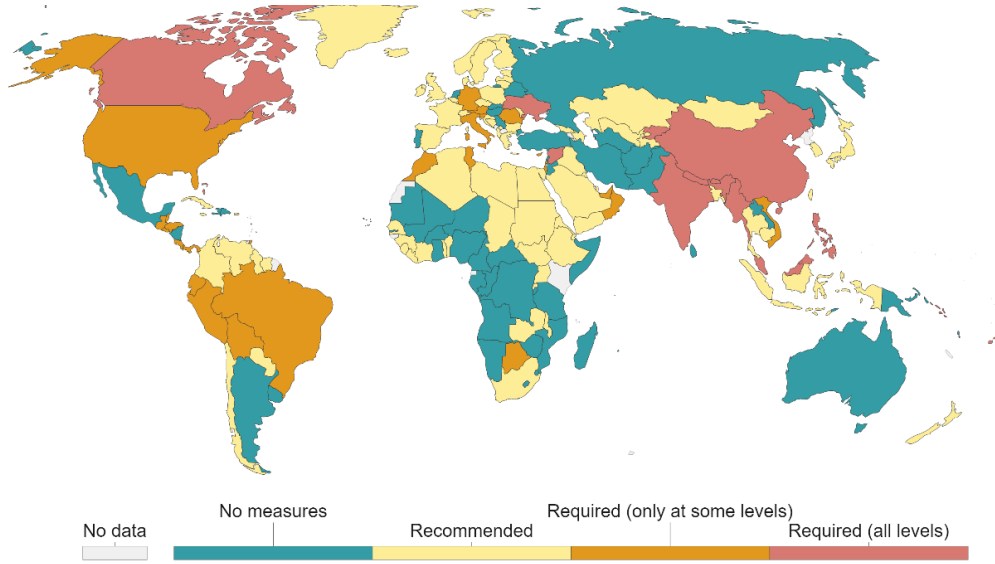
COVID-19 pandemisi karantina uygulamaları kapsamında birçok ülkede sokağa çıkma sınırlandırmaları getirilmiş; bu durum iş dünyası başta olmak üzere eğitim ve sosyal yaşantı gibi insanların toplu halde bulunduğu alanlarda köklü değişikliklere gidilmesine sebep olmuştur. Eğitim ve öğretim süreci koronavirüs pandemisinden olumsuz olarak en çok etkilenen alanlardan biri olarak gösterilmektedir. Dünya çapında son 50 yılda büyük gelişme gösteren eğitim sektörünün karşılaştığı en büyük zorluk olarak da ifade edilen COVID-19 pandemisi, birçok hükümetin neredeyse bir gecede çevrim içi öğretime ve sanal

eğitime geemelerini zorunlu kılmıştır (Daniel, 2020, s. 91)

Okulların kapanması sonucu öğrencilerin en az üçte birinin çevrim içi eğitime uyum sağlama sürecinde bağlantı eksikliği ve cihaz sorunları yaşadığı görülmektedir. Buna bağlı olarak küresel boyutta eğitim sistemlerini bozan COVID-19 salgının önceden var olan eğitim krizini daha da şiddetlendirdiği ve eşitsizlikleri artırdığını söylemek mümkündür (Education: From disruption to recovery, 2022). COVID-19 sürecinde dünya genelinde zorunlu olarak güncellik kazanan uzaktan eğitim sistemi normal şartlarda birçok olumlu özelliği barındırmaktadır. Ancak pandemi sürecinde herhangi bir hazırlık yapılmadan dünya genelinde eşzamanlı olarak uzaktan eğitim sistemine zorunlu geçiş yapılması birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Öğrencilerin evlerinde sahip olduğu imkanlar ve ailelerin eğitim düzeylerine bağlı ortaya çıkan eşitsizlikler bu sorunlar arasında yer almaktadır. Öğrenciler sahip oldukları teknolojik imkanlara ve ailelerinden aldıkları akademik desteğe bağlı olarak pandemide eğitim ve ğretim kalitesinde farklılıklar yaşayabilmektedirler (zer & Suna, COVID-19 salgını ve eğitim, 2020, s. 180). Bazı lkeler eğitim alanında yaşanan bu eşitsizliğe kısa süreli bir zm olarak öğrencilere gerekli teknolojik altyapı temin etmeye çalışmaktadır (Schleicher, 2020, s. 6). Ancak sağlanan bu imkan dijital okuryazarlık seviyesine erişememiş bir ğrenci ve veli karşısında etkili olmamaktadır. Dijital okuryazarlık düzeyi uzaktan eğitim sürecinin en önemli belirleyicilerinden biri olarak gösterilmektedir (zer, Suna, elik, & Aşkar, 2020, s. 222).

Koronavirüs pandemisi eğitim ve ğretimi süreçlerinde eşitsizlik unsurunu daha fazla derinleştirmesiyle birlikte aynı zamanda öğrencinin programında geldiği düzeye bağlı olarak da çeşitli zorluklar ortaya çıkar mıştır. Liseden yüksek öğretime veya yüksek öğretimden istihdama geçiş yapan kişilerin eğitimlerini normal bir şekilde tamamlayamamaları ve sosyal hayattan bir gecede koparılmaları birçok dezavantajla sonuçlanmaktadır. COVID-19 pandemisi öğrencileri, normal eğitim alan öğrencilere kıyasla eğitim süreçlerinde ve meslek hayatlarında uzun süre boyunca endişe yaşayacakları düşünülmektedir (Daniel, s. 92). Pandemi döneminde eğitim hayatı aynı zamanda ekonomik bir krizle mücadele etmektedir. lkeler salgının yaygınlaşmasını engellemek amacıyla çeşitli iş alanlarını kapatmak zorunda kalmışlar ve bu durum büyük bir ekonomik krize dönüşmüştür. Henüz bu ekonomik krizin uzun vadeli etkilerinin belirsiz olduğu düşünülse de, hkmetlerin eğitim harcamalarını kısıtlayabileceği ve fonları sağlık sektörüne ve ekonomiye yönlendirebilecekleri n görülmektedir (Schleicher, s. 7).

COVID-19 dönemi ekonomik krizinin eğitim sürecine bir diğer olumsuz etkisi ise pandemi döneminde gelir kaybı yaşayan veya işsiz kalan ailelerin çocuklarının yeterli olanaktan yoksun hale gelmesi ve hatta güvencesiz işlerde çalışmak zorunda kalmasıdır. Ekonomik zorluk yaşayan aileler temel ihtiyaçlarında değişim yapmak ve bazen bu ihtiyaçlarından feragat edebilmektedirler. Bu durum eğitimi devam eden bir öğrencinin akademik başarisına veya eğitim sürecine birçok açıdan olumsuz olarak yansımaktadır (zer, Suna, elik, & Aşkar, s. 224). Ortaya çıkışından neredeyse 2 yıl boyunca koronavirüs pandemisi eğitim ve ğretim süreçleri üzerinde etkisini korumaktadır. Koronavirüsün aşı çalışmaları ve karantina uygulamaları ile bir seviyeye kadar kontrol altına alınmasıyla birlikte 2021 yılından itibaren dünya çapında eğitim ve ğretim faaliyetlerinde aşamalı olarak normalleşmeye gidildiği görülmektedir. Günümüzde virüsün Omicron varyantına dönüşmesine rağmen ülkelerin çoğunda okullarda sağlık ve güvenlik protololleri çerçevesinde normal eğitim desteklenmektedir (Education: From disruption to recovery, 2022).

Harita 1: Covid 19 Pandemisi Sırasında Okulların Kapalılık Durumu / Oxford Covid 19 Government Response Tracker, 22 Mart 2022.

Yukarıdaki görsel 20 Ocak 2022 tarihi itibarı ile COVID-19 salgını sırasında okulların kapalı olma durumunu göstermektedir. Görselde yer alan bilgilere göre okulların kapatılmasına ilişkin politikalarda ulusal ve bölgesel farklılıklar dikkat çekmektedir. Pandemide Omicron varyantının hakim olduğu bu tarihlerde dünya çapında genel olarak okullarda eğitimin devam edilmesine yönelik bir tutum benimsendiği görülmektedir. Her ne kadar zorlu bir süreçten geçiyor olursa da okulların açılması ve yarıda kalan eğitime devam edilmesi kritik bir önem taşımaktadır. Halihazırda kaybedilmiş veya duraklatılmış bir yıllık normal eğitim hayatının uzun vadede toplumlar üzerinde üretkenlik ve büyüme alanlarında ekonomik zararları olacağı düşünülmektedir (Reimers & Schleicher, 2020, s. 4).

Tablo 1: Türkiye'deki Üniversite Öğrencileri Üzerinde COVID-19 Salgınının Psikolojik Etkilerini Araştıran Çalışmalar

Kaynak	Amaç	Yöntem	Çalışmanın Yapıldığı Tarih	Örneklem
Bayrak ve Yengin	COVID-19 dönemi üniversite öğrencilerinin yaşadıkları sanal ortam yalnızlığı sendromu	Birebir görüşme	Aralık 2019'dan Haziran 2020'ye kadar	İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesinde öğrenim gören 30 öğrenci
Bulguroğlu ve Ark.	COVID-19 sürecinde üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite, yaşam kalitesi ve depresyon seviyelerinin incelenmesi	Kesitsel araştırma online anket çalışması	Tarih belirtilmemiş	Ankara Medipol Üniversitesi'nde 2019-2020 yılında öğrenim gören 332 öğrenci

Melih Dikmen	COVID-19 salgınında üniversite öğrencilerinin depresyon düzeyleri ile sosyal medya bağımlılıkları arasındaki ilişkiyi yapısal eşitlik modellemesiyle incelemek	Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli	Temmuz 2020	Fırat Üniversitesi'nde öğrenim gören 211 öğrenci
Yorguner ve Ark.	COVID-19 salgınının ilk döneminde üniversite öğrencilerinin karşılaştıkları psikososyal sorunları belirlemek	Çevrim içi bir anket çalışması	15 Mayıs-5 Haziran 2020	İstanbul'da öğrenim gören 2583 üniversite öğrencisi
Ercan ve Ark.	COVID-19 pandemisi nedeniyle üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite seviyelerinin nasıl etkilendiğini incelemek	Çevrim içi bir anket çalışması	15-18 Mayıs 2020	Türkiye genelinde 446 üniversite öğrencisi
Betül Çubuk	Üniversite öğrencilerinin COVID-19 sürecinde kaybettikleri nesnelere ve kayba gösterdikleri tepkiler (yas/depresyon) ilişkisini ortaya koymak	Yorumlayıcı fenomenolojik analiz yöntemi	Tarih belirtilmemiş	Doğuş Üniversitesi'nde okuyan ve COVID-19 süreci içinde online seanslarla terapi alan 13 öğrenci

3. COVID-19 Salgınının Türkiye'deki Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Psikolojik Etkisi

COVID-19 pandemisi üniversite eğitim ve yaşantısında büyük çaplı değişimlere sebep olmakta ve dönemin üniversite öğrencilerini farklı boyutlarda etkilemektedir. Sadece eğitim ve araştırma faaliyetlerinin merkezi olmakla kalmayıp aynı zamanda gençlerin sosyal ve fiziksel faaliyetlerinde önemli bir işleve sahip olan üniversiteler koronavirüs salgınından dolayı uzun bir süre kapalı kalmaktadır. Her ne kadar eğitimin uzaktan çevrim içi bir şekilde devam edildiği bilinse de bu dönemin üniversite öğrencileri sportif, sanatsal ve çeşitli sosyal faaliyetlere dayalı ders dışı aktivitelerden uzakta kalmaktadır (Erhan & Gümüş, 2020, s. 200).

Koronavirüs salgınında yetişkinlik çağına bulunan üniversite öğrencileri, eğitim-öğretim faaliyetlerinde yaşanan bu krizden fiziksel ve psikolojik boyutlarda etkilenmektedir. Sağlıklarını riske atan salgından korunmaya çalışan ve sosyal faaliyetlerden uzak kalan öğrenciler stres altında eğitim faaliyetlerini sürdürmekte ve gelecek kaygısı yaşamaktadır. Bu araştırma Türkiye'deki üniversite öğrencileri üzerinde COVID-19 pandemisinin psikolojik etkilerini araştıran çalışmaları derleme yöntemi ile bir araya getirmeyi amaçlamakta ve durumun ciddiyetine yönelik bütüncül bir çıkarım yapmayı hedeflemektedir.

Bayrak ve Yengin, bu araştırmalara örnek oluşturabilecek bir çalışmayı İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencileri üzerinde gerçekleştirmişlerdir. Yüz yüze eğitim modelinden uzaktan eğitim modeline geçen ve sosyal faaliyetlerden mahrum kalan 30 üniversite öğrencisinin COVID-19 döneminde yaşadıkları sanal ortam yalnızlığı sendromunu inceleyen bu araştırma durumun ciddiyetine dikkat çekmektedir. Birebir görüşmeler yoluyla edinilen bilgiler çerçevesinde sosyal izolasyona maruz kalan 30 üniversite öğrencisinin yeni medya teknolojilerine bağımlılıklarında ciddi artış yaşandığı ve sanal ortamların yaşamlarının bir parçası haline geldiği görülmektedir. Bu durumun ileriki dönemlerde genç nesil üzerinde çeşitli psikolojik ve sosyal sorunlara yol açacağı düşünülmektedir (Bayrak & Yengin, 2020, s. 39-44).

Bir diğer araştırma Bulguroğlu ve arkadaşları tarafından COVID-19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite, yaşam kalitesi ve depresyon düzeylerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden 332 üniversite öğrencisinin fiziksel aktivite, yaşam kalitesi ve depresyon seviyelerini bir çevrim içi anket

formu aracılığıyla inceleyen çalışmada fiziksel aktivite durumunun önemi vurgulanmaktadır. Öğrencilerin pandemiden önce düzenli fiziksel aktivite yapıp yapmadıkları, eğer yapıyorlarsa salgının bu süreci ne seviyede etkilediği ve ayrıca güncel olarak fiziksel aktivite, yaşam kalitesi ve depresyon düzeyleri çeşitli sorular aracılığı ile Bulguroğlu ve arkadaşları tarafından ölçülmüştür. Araştırmanın sonucunda pandemi dönemi üniversite öğrencilerinde fiziksel aktivitenin ciddi derecede düşük olduğu ve bu durumun öğrencilerin depresyon ve yaşam kalitelerini olumsuz olarak etkilediği ortaya çıkarılmıştır (Bulguroğlu, Bulguroğlu, & Özasan, 2021, s. 308-310).

COVID-19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite seviyelerini araştıran bir diğer araştırma Ercan ve Keklicek tarafından gerçekleştirilmiştir. COVID-19 pandemisi öncesi fiziksel aktivite davranışları ve gelecek planları hakkında bilgi edinmek amacıyla oluşturulan bu çalışma üniversitede öğrenim göre 446 öğrenci üzerinde çevrim içi anket yöntemi ile oluşturulmuştur. Anket aracılığı ile öğrencilere pandemi öncesinde ve sürecinde fiziksel aktivite yapıp yapmadıkları, yapılan aktivitenin türü ve normalleşme sürecine geçiş aşamasında düzenli fiziksel aktivite yapma istekleri sorgulanmıştır. Araştırmanın sonuçları çerçevesinde pandemi döneminde üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite oranları endişe verici derecede azaldığı ve fiziksel aktivite yapmada kararlı öğrencilerin pandemi sürecine uyum sağladığı ortaya çıkarılmıştır (Ercan & Keklicek, 2020, s. 71-72).

COVID-19 dönemi üniversite öğrencilerinin depresyon düzeylerini inceleyen bir başka araştırma Dikmen tarafından Fırat Üniversitesi'nde öğrenim gören 211 öğrenci üzerinde ortaya konmaya çalışılmıştır. Depresyon seviyeleri ve sosyal medya bağımlılıkları arasındaki ilişkiyi COVID-19 pandemisi döneminin etkisiyle birlikte inceleyen bu araştırma, üniversite öğrencilerinin yaşadığı sıkıntıları ortaya koymaktadır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre COVID-19 pandemisi üniversite öğrencilerinin depresyon seviyelerinin sosyal medya ile ilişkili olduğu ortaya çıkarılmıştır. Öğrencilerde gözlemlenen sosyal medya bağımlılığı ve depresyonda olma durumu karşılıklı olarak birbirinden etkilenmektedir. COVID-19 pandemisinin öğrencilerin yaşadığı depresyon ve sosyal medya bağımlılığı ile ilişkili olduğu belirlenmiştir (Dikmen, 2021, s. 24-26).

Pandemi döneminde üniversite öğrencilerinde ortaya çıkan depresyon halini ele alıp araştıran bir başka çalışma Çubuk tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı koronavirüs salgını döneminde üniversitede öğrenim gören öğrencilerin kaybettikleri nesnelere ve bu kayıp karşısında gösterdikleri depresyon hali arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Doğuş Üniversitesi'nde okuyan ve koronavirüs sürecinde çevrim içi terapi alan 13 öğrencinin katıldığı bu araştırma yorumlayıcı fenomenolojik yöntemi ile yapılmıştır. Araştırmanın sonuçları çerçevesinde pandemi döneminde üniversite öğrencilerinin çoğunluğunun nesne kaybına yönelik ego kaybı yaşadığı ve bu duruma depresif bir şekilde tepki gösterdikleri ortaya çıkarılmıştır. Bulgulara bakıldığında aynı zamanda salgının üniversite öğrencilerinin akademik başarıları üzerinde olumsuz bir etki yarattığı görülmektedir (Çubuk, 2020, s. 93-94).

Yorguner ve arkadaşları, COVID-19 pandemisinin ilk döneminde üniversite öğrencilerinin karşılaştıkları psikososyal zorlukları ortaya çıkarmak ve bu zorlukların COVID-19 ile ilgili sağlık önlemlerine yönelik bilgi, tutum ve davranışlar ile nasıl etkileşimde olduğunu belirlemek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. İstanbul'da öğrenim gören gönüllü 2582 üniversite öğrencisi pandemiden önce ve sonrası günlük yaşamları, pandemi ile ilgili endişeleri, koronavirüs hakkında bilgi seviyeleri ve koruyucu önlemler karşısında tutum ve davranışları, hükümetin pandemi döneminde uyguladığı politikalar hakkında çevrim içi bir ankete tabi tutulmuşlardır. Araştırmada ankete katılan öğrencilerin çoğunlukla pandemi sebebiyle maddi sıkıntı çektiği ve kaldıkları yurt ve benzeri tesislerinin kapanması neticesinde ailelerinin evlerine taşınmak zorunda kaldıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin sosyal aktivitelerinin neredeyse tamamen sanal ortamlara kaydığını gösteren bu çalışma

aynı zamanda COVID-19 döneminde ortaya çıkan kaygı ve endişenin hükümet politikalarına duyulan güven ve güvensizlik ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Yorguner, Bulut, & Akvardar, 2021, s. 8-9).

Sonuç

Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin koronavirüs pandemisi süresince karşılaştıkları sorunları ve bu sorunların psikolojik yansımalarını ele alan bu derleme birçok araştırmanın bulgularından hareketle oluşturulmuştur. COVID-19 virüsünün ortaya çıkışı ve pandemi halini alması sonrasında dünya çapında bir kriz dönemi hakim olmaktadır. Ne zaman son bulacağı halen tartışılan COVID-19 salgınının bir eğitim krizine dönüştüğü ve her kademedeki eğitim ve öğretim süreçlerini etkilediği gözlenmektedir. Bugünün Z Kuşağı'nı oluşturan üniversite öğrencileri pandeminin sadece sağlık tehdidi ile değil aynı zamanda hayatlarında kritik bir dönemi oluşturan yetişkinlik çağında eğitim sorunu ile karşılaşmaktadırlar.

Neredeyse iki yıl boyunca kapalı kalan yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerinde araştırma yapan bu altı farklı çalışma salgının psikolojik boyutlarını ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırmalar genel olarak üniversite öğrencilerinin pandemi dönemindeki sosyal medya yönelimlerini ve buna ilişkin depresyon ve kaygı sorunlarını, pandemiden önceki ve sonraki fiziksel ve ruhsal davranışlarını ve koronavirüs hakkında ne derece bilinçli olduklarını ortaya çıkarmaya yönelmiştir.

Araştırmalarda da görüldüğü gibi üniversite öğrencileri pandeminin hakim olduğu dönemde akademik hayatlarında ciddi bir izolasyon ile karşılaşmaktadırlar. Bu durumun öğrencileri sanal ortamlara yönlendirdiği ve sosyal medya bağımlılığının tetiklendiği ortaya çıkarılmıştır. Yapılan araştırmalarda üniversite öğrencilerinin sanal ortamları onların hayatlarında daha çok benimsemelerine karşın yine de gerçek hayata dönmeyi özledikleri ifade edilmektedir. Depresyonun bu dönemde üniversite öğrencileri arasında sıkça görüldüğü ve bireylerin eğitim ve sosyal hayatlarını kritik düzeyde etkilediği saptanmaktadır. Sonuçlar göstermektedir ki koronavirüs salgını döneminde Türkiye'nin üniversite eğitiminde ve yaşantısında ciddi sorunlar meydana gelmektedir. Pandemi döneminde aksayan eğitim sürecinin üniversite öğrencileri üzerinde kaygı ve depresyon gibi olumsuz birçok yansımaları ortaya çıkmıştır. Bu hasarların giderilmesi için gerekli çalışmaların yapılmasının kritik bir önem arz ettiğini söylemek mümkündür.

5. Kaynakça

- Bayrak, T., & Yengin, D. (2020). Korona günlerinde Üniversite öğrencilerinin yaşadığı sanal ortam yalnızlığı sendromu. A. Övür içinde, *Korona Günlerinde Dijital Toplum* (s. 33-48). İstanbul: Der Yayınevi.
- Bulguroğlu, H. İ., Bulguroğlu, M., & Özaslan, A. (2021). COVID-19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite, yaşam kalitesi ve depresyon seviyelerinin incelenmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*(12(2)), 308-310 .
- Çubuk, B. (2020). COVID-19 İle Gelen Kayıp Nesne, Yas Ve Depresyon. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*(10(21)), 90-99.
- Daniel, S. (2020). Education and the COVID-19 pandemic. 91-96.) S.91. *Prospects*, 91-96.
- Dikmen, M. (2021). COVID-19 pandemisinde üniversite öğrencilerinin depresyon düzeylerinin sosyal medya bağımlılığı üzerindeki rolünün incelenmesi : Bir yapısal eşitlik modeli. *Bağımlılık Dergisi*(22(1)), 24-26.
- Education: From disruption to recovery*. (2022, 2 6). Unesco: <https://en.unesco.org/COVID19/educationresponse> adresinden alındı.
- Ercan, Ş., & Keklicecek, H. (2020). COVID-19 pandemisi nedeniyle üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeylerindeki değişimin incelenmesi. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi(5(2)), 69-74.

- Erhan, Ç., & Gümüş, Ş. (2020). Küresel salgın sonrasında yükseköğretimde fırsatlar ve riskler: Üniversitelerin geleceği. *Küresel Salgının Anatomisi İnsan ve Toplumun Geleceği* (s. 195-209). içinde Ankara: TÜBA.
- İnceoğlu , Y. G., & Çoban, S. (2020). Pandemi, Neoliberalizm, Ekoloji, Korku ve Medya. Y. G. İnceoğlu , & S. Çoban içinde, *Pandemi Neoliberalizm Medya* (s. 17). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Özer, M., & Suna, H. E. (2020). COVID-19 salgını ve eğitim. A. Şeker, Özer, & K. C içinde, *Küresel salgının anatomisi: İnsan ve toplumun geleceği içinde* (s. 171-192). Ankara: Tüba.
- Özer, M., Suna, H. E., Çelik, Z., & Aşkar, P. (2020). COVID-19 salgını dolayısıyla okulların kapanmasının eğitimde eşitsizlikler üzerine etkisi. *İnsan & Toplum*(10(4)), 217-246.
- Pfefferbaum, B., & North, C. S. (2020). Mental health and the COVID-19 pandemic. *New England Journal of Medicine*, 383(6), 510-512.
- Reimers, F., & Schleicher, A. (2020). *Schooling disrupted, schooling rethought. How the COVID-19 Pandemic is Changing Education*. OECD.
- Saladino, V., Algeri, D., & Auriemma, V. (2020). The psychological and social impact of COVID-19: new perspectives of well-being. *Frontiers in psychology* (2550).
- Schleicher, A. (2020). *The impact of COVID-19 on education: Insights from education at a glance 2020*. oecd.org: <https://www.oecd.org/education/the-impact-of-COVID-19-on-education-insights-education-at-a-glance-2020.pdf>. adresinden alındı.
- School closures during the COVID-19 pandemic*. (2022, 2 9). Our world in data: <https://ourworldindata.org/grapher/school-closures-COVID?time=2022-01-20> adresinden alındı.
- Timeline: WHO's COVID-19 response*. (2022, 02 6). World Health Organization: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/interactive-timeline/#event-72> adresinden alındı.
- WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard*. (2022, 2 6). World Health Organization: <https://COVID19.who.int/> adresinden alındı.
- Yorguner, N., Bulut, N. S., & Akvardar, Y. (2021). COVID-19 Salgını Sırasında Üniversite Öğrencilerinin Karşılaştığı Psikososyal Zorlukların ve Hastalığa Yönelik Bilgi, Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi. *Noro-Psikiyatri Arsivi* (58/1), 3-10.